

EKONOMIUTSKOTTETS UTLÅTANDE 12/2009 rd

Statsrådets redogörelse om ramar för statsfinanserna 2010—2013

Till finansutskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 31 mars 2009 statsrådets redogörelse om ramar för statsfinanserna 2010—2013 (SRR 3/2009 rd) till finansutskottet för beredning och bestämde samtidigt att de övriga fackutskotten får lämna utlåtande till finansutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- lagstiftningsråd Kari Parkkonen, industriråd Paula Nybergh, överdirektör Taisto Turunen, ekonomidirektör Eero Murto, konsultativ tjänsteman Juha Majanen, specialplanerare Raija Saastamoinen, överingenjör Timo Rito-

nummi och överinspektör Kari Kainulainen, arbets- och näringsministeriet

- direktör Kaj Suomela, Österbottens arbetskrafts- och näringscentral
- ekonomidirektör Ulla Hagman, Finnvera Abp.

Dessutom har skriftligt utlåtande lämnats av

- Akava
- Finlands näringsliv
- Centraförbundet för lant- och skogsbruksproducenter MTK
- Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf
- Tjänstemannacentralorganisationen FTFC rf.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

I redogörelsen framhåller regeringen att världsekonomin befinner sig i en djup recession och att också ekonomin i Finland är i kris. Åren 2009 och 2010 krymper vår bnp, men därefter börjar den totala produktionen växa på nytt. Mot slutet av ramperioden beräknas statsskulden stiga till 103 miljarder euro, 50 procent av bnp, och ränteutgifterna till 3,6 miljarder euro. Skatteinkomsterna utgör cirka 85 procent av alla inkomster i budgeten och de minskar 2009 och 2010 med i snitt 8 procent årligen. Därefter kommer de att

öka. Prognosen pekar på att statsbudgeten kommer att uppvisa ett underskott under hela ramperioden, som högst 12,2 miljarder euro 2010.

I redogörelsen förbinder sig regeringen att följa ramarna för statsfinanserna 2010—2013. Ramen förutspår den ekonomiska utvecklingen, men prognosen innehåller en del risker som beror på hur den internationella ekonomin utvecklas och om lågkonjunkturen blir extra utdragen. Utgiftsramen sammanställdes i början av regeringsperioden då de ekonomiska utsikterna såg helt annorlunda ut. De årliga rambesluten för

statsfinanserna ruckar inte den valda utgiftslinjen, utan ramen för valperioden ses över tekniskt för att motsvara ändringarna i pris- och kostnadsnivån och i uppbyggnaden av budgeten. Ekonomiutskottet menar att regeringen i förekommande fall bör kunna omvärdera utgiftsramen med hänsyn till det förändrade konjunkturläget.

I budgetpropositionen för 2009 säger regeringen att arbetslösheten sjunker till 5,9 procent. En färsk korttidsprognos för ekonomin och arbetsmarknaden från arbets- och näringsministeriet visar att arbetslösheten stiger till 8,4 procent i år (2008: 6,4 procent) och till 10 procent nästa år. Lågkonjunkturen beräknas nå sin botten 2010 då vi kommer att förlora lika många arbetstillfällen som i år trots att produktionen då eventuellt inte längre ligger i botten. Exporten beräknas öka så mycket att den påverkar sysselsättningen först 2011. Enligt de senaste prognoserna minskar den totala produktionen i år och nästa år sammanlagt med cirka 6,5 procent. Detta gäller särskilt elektronik- och pappersindustrin, men också husbyggnadssektorn. Arbetslösheten bland män och särskilt bland unga har ökat i snabb takt.

I ramen uppskattas arbetslösheten för 2009 till 9,0 procent och för 2010 till 9,5 procent. Därefter beräknas arbetslösheten sjunka med en knapp procentenhet årligen.

Att döma av dessa siffror är det statsfinansiella läget stramt, framhåller ekonomiutskottet och håller med det som sades vid utfrågningen av de sakkunniga, nämligen att spelrummet för utgiftsökningar är obetydligt under ramperioden. Enligt uppgifter till utskottet har man dock kommit överens om att av konjunkturskäl inte skära i den överenskomna utgiftsnivån. För närvarande förbereder regeringen en omallokering av 200 miljoner euro inom utgiftsramen för budgeten för 2010. Tanken är att anslagen ska användas till förändrade prioriteringar.

I detta osäkra ekonomiska läge då uppsägningar, indragna anställningar och permitteringar ökar kraftigt är det viktigt att satsa tillräckligt mycket resurser på sysselsättning och arbetskraftspolitisk utbildning. I förekommande fall

bör anslag ges till ändamålet genom omfördelningar för att arbetslösa och de som vill byta jobb ges chansen att omskola sig.

Åtgärder för att stärka den ekonomiska tillväxten och förbättra konkurrenskraften är de viktigaste strategiska målen under ramperioden, framhåller ekonomiutskottet. För att det ska lyckas behövs det större satsningar på forskning, produktutveckling, kompetens och transportinfrastruktur, men också insatser för att genomföra klimat- och energistrategin. Regeringen har enats om ett tillväxtprogram och under ramperioden behövs det tillräckligt stora anslag för att genomföra programmet.

Ett generellt mål för vår nationella strukturfondsstrategi är att stärka den nationella och den regionala konkurrenskraften, sysselsättningen och välfärden. I statsbudgeten ingår EU:s medfinansiering av strukturfondsprogrammet för programperioden 2007—2013 och statens nationella medfinansiering för samma programperiod. Ekonomiutskottet framhåller att det strukturpolitiska beslutsfattandet måste vara effektivt och snabbt för att anslagen ska kunna användas i överensstämmelse med strategin.

Regeringen har lämnat en proposition med förslag till reform av regionalförvaltningen (RP 59/2009 rd). Reformen ska genomföras från och med 2010, då närings-, trafik- och miljöcentralerna och deras arbets- och näringsbyråer ska införas. Centralerna och byråerna ska bland annat ha hand om frågor som gäller arbetsmarknadens funktion, tillgången till arbetskraft och sysselsättning.

Enligt uppgifter till utskottet betraktas produktivitetsmålen som ett extra stort problem inom arbets- och näringsministeriets förvaltningsområde i det rådande konjunkturläget. En omorganisering av regionalförvaltningen medför tilläggskostnader och efterfrågan på arbetskraftsservice ökar kraftigt på arbets- och näringsbyråerna i det svåra ekonomiska läget med stigande arbetslöshet. Byråerna översvämmas av kunder och tiden per kund blir minimal.

Inom vissa delområden av arbets- och näringsministeriet, till exempel arbetskraftsservice, företags- och projektfinansiering och skuld-

rådgivning, måste produktivhetsprogrammet genomföras med hänsyn till att målen för kundtjänsten måste uppfyllas.

För närvarande behandlar ekonomiutskottet redogörelsen Klimat- och energistrategi på lång sikt (SRR 6/2008 rd). Där sägs det bland annat följande: "De frågor som rör behoven av finansiering behandlas och beslut om dessa fattas i rambesluts- och budgetprocesserna i anslutning till statsfinanserna. Enligt statsrådets rambeslut av den 13 mars 2008 gällande statsfinanserna 2009—2012 kommer finansieringsbehov som eventuellt överskrider rambeslutet att tas till behandling i samband med budgetpropositionen 2009 och rambeslutet våren 2009." Enligt uppgifter från finansministeriet kommer regeringen att ta närmare beslut om den ekonomiska politiken 2010, också om klimat- och energistrategin, i samband med budgetförberedelserna senare i år. I omfördelningen av beloppet på 200 miljoner euro är klimatpolitiken självfallet ett av de högst prioriterade områdena.

Enligt ramredogörelsen har anslaget till energistöd dimensionerats med hänsyn till de anslagsbehov under ramperioden som beror på fullmaktsökningarna i den tredje tilläggsbudgeten för 2008, budgeten för 2009 och tilläggsbudgeten för 2009.

De energipolitiska besluten är av största vikt för att samhällsekonomin och sysselsättningen ska utvecklas gynnsamt. Besluten sträcker sig långt in i framtiden. Därför bör energianslagen läggas fast på en nivå som tillåter att Finland fullföljer sina klimat- och energipolitiska mål och internationella förpliktelser trots problemen i det rådande konjunkturläget.

I budgeten för 2009 har inga större förändringar skett i anslaget till Konsumentverket. Däremot har statsbidragen till konsumentorganisationerna sjunkit. Dessutom har ersättningen för ekonomi- och skuldrådgivning skurits ner. Redogörelsen behandlar inte anslagen, men regeringen medger att ekonomi- och skuldrådgivningen har för små resurser.

Konsumenterna blir mer och mer medvetna om sina villkor och rättigheter. Det är konsumentmyndigheternas och konsumentorganisationernas uppgift att upplysa konsumenterna om deras rättigheter. Följaktligen måste de få adekvata resurser för arbetet.

Också i motiven till budgeten sägs det att ekonomi- och skuldrådgivningen underlättar för skuldsatta att reglera sina krediter och ger dem bättre möjligheter att klara av sitt liv och undgå att bli utslagna.

Inte minst i det rådande läget får ekonomi- och skuldrådgivningen större betydelse när arbetslösheten stiger och skuldproblemen anhopar sig. Skuldsättningen tar sig också uttryck i fler mål i domstolarna och fler utsökningar. Det är därför angeläget att avsätta tillräckligt stora anslag för förebyggande rådgivning och hjälp till skuldsatta. Satsningarna kan ha den effekten att behovet av andra åtgärder minskar.

Utlåtande

Ekonomiutskottet föreslår

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

EkUU 12/2009 rd — SRR 3/2009 rd

Helsingfors den 8 maj 2009

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Jouko Skinnari /sd
vordf. Antti Rantakangas /cent
medl. Janina Andersson /gröna
Hannu Hoskonen /cent
Harri Jaskari /saml
Matti Kangas /vänst
Toimi Kankaanniemi /kd
Miapetra Kumpula-Natri /sd

Jouko Laxell /saml
Päivi Lipponen /sd
Marjo Matikainen-Kallström /saml
Petteri Orpo /saml
Sirpa Paatero /sd
Kimmo Tiilikainen /cent
Ulla-Maj Wideroos /sv.

Sekreterare var

utskottsråd Eelis Roikonen.

AVVIKANDE MENING 1

Motivering

Ekonomiutskottet framhåller helt riktigt följande: "I detta osäkra ekonomiska läge då uppsägningar, indragna anställningar och permitteringar ökar kraftigt är det viktigt att satsa tillräckligt mycket resurser på sysselsättning och arbetskraftspolitisk utbildning. I förekommande fall bör anslag ges till ändamålet genom omfördelningar för att arbetslösa och de som vill byta jobb ges chansen att omskola sig." Utlåtandet utformades av utskottets majoritet bestående av regeringspartierna och det lägger inte fram förslag till adekvata anslag.

Sysselsättningsläget har försämrats i år. I synnerhet ungdomsarbetslösheten att på väg upp. Sysselsättnings- och strukturanslagen plus utbildningsanslagen är alltför små i relation till behovet. Det gäller att öka framför allt sysselsättnings- och utbildningsanslagen kraftigt med hänsyn till att sysselsättningen kommer att minska avsevärt de närmaste åren. Nu ökar anslagen med ungefär 45 miljoner euro över hela ramperioden. Det enda rätta vore att höja dem till 150 miljoner euro.

I det rådande läget finns det ingen orsak för regeringen att hålla fast vid det åtstramade produktivhetsprogrammet. Regeringen har beslutat om åtstramade mål för programmet, vilket innebär att minskningsbehovet utökades med ytterligare 4 800 årsverken 2012—2015.

Produktivhetsprogrammet måste omvärderas för att bättre ta hänsyn till de personella aspekterna. Större produktivitet kan inte nås med bara minskningar och nedskärningar. Plötsliga och gigantiska nedskärningar i personalen har negativa konsekvenser för arbetshälsan på arbetsplatsen och påverkar i värsta fall också servicekvaliteten. Om produktivhetsprogrammet och försämringarna av servicen på arbetskrafts- och näringsbyråerna genomförs enligt regeringens planer är de ett stort hot mot de regionala sysselsättningsinsatserna. När resurserna inom arbetsför-

valtningen minskar är det risk för att resurserna till service för svårsysselsatta också skärs ned.

Ekonomi- och skuldrådgivningen har visat sig vara en nödvändig och nyttig verksamhet för personer som ska klara sig ur insolvens. I takt med att det ekonomiska läget och sysselsättningen försämrats ökar köerna till rådgivningen. Läget är extra problematiskt i de stora städerna, men också på många mindre orter måste man köa i mer än hundra dagar för att få tid hos en skuldrådgivare. Regeringen gjorde helt rätt i att höja anslagen för ekonomi- och skuldrådgivning i tilläggsbudgeten för i år. Men anslagsökningarna räcker inte till utan beloppet måste fördubblas och vara bestående. Regeringen går inte in på problematiken i redogörelsen. Vidare måste anslagen till konsumentrådgivningen höjas för att konsumentskyddet ska bli bättre.

När de nya närings-, trafik- och miljöcentralerna inrättas kommer kostnaderna att öka, men det beaktar regeringen inte i ramen. Reformen och produktivhetsprogrammet, som regeringen har utformat dem, hotar att försämra det regionala tjänsteutbudet inom arbets- och näringsministeriet de närmaste åren.

Vårt innovationssystem måste strömlinjeföras och insatserna höjas för att forskning, produktidéer, produktutveckling, etablering och tillväxt av företagande ska bilda en sammanhängande verksamhet. Då behövs det också nya resurser, indragning av överlappande organisationer och större samordning av verksamheten. I det arbetet spelar landsomfattande nätverk, bredband och e-tjänster en nyckelroll. Under ramperioden minskar dock anslagen till innovationssystemet. I stället måste de höjas ordentligt, anser vi.

Finland måste satsa på att utveckla energiteknik. Det behövs energisnål teknik, större satsningar på förnybar energi i el- och värmeproduktionen och utveckling av biodrivmedel för att de ska stå för en större andel av transportbränslen. Regeringens förslag till exempelvis stöd till

EkUU 12/2009 rd — SRR 3/2009 rd

energieffektivitet under ramperioden ligger inte i linje med klimatmålen. De ständigt otillräckliga anslagen sätter de långsiktiga klimat- och energipolitiska målen på spel.

Åsikt

Vi föreslår

att finansutskottet beaktar det som anförs ovan.

Helsingfors den 8 maj 2009

Jouko Skinnari /sd
Matti Kangas /vänst
Miapetra Kumpula-Natri /sd

Päivi Lipponen /sd
Sirpa Paatero /sd

AVVIKANDE MENING 2

Motivering

Den statsfinansiella utgiftsramen i redogörelsen grundar sig på föråldrade premisser. Inte ens utlåtandet från ekonomiutskottet ger en verklig bild av den oroväckande utvecklingen. Bedömningen av arbetslösheten och förändringen i den totala produktionen i år är alltför optimistisk. Detsamma gäller skatteinkomsterna för hela ramperioden. Enligt uppgifter från finansministeriet kommer statens och kommunernas skatteinkomster att minska med 10—13 miljarder euro årligen under ramperioden. Samtidigt nästan fördubblas statsskulden jämfört med läget 2008.

Regeringen tar inte den allvarliga krisen i ekonomin på tillräckligt stort allvar och tillmäter den inte tillräckligt stor tyngd. I stället lyfter regeringen en exceptionellt stor börda över till sin efterträdare. Regeringen måste med en gång gå igenom statens utgifter med målet att spara på de ställen där konsekvenserna inte är negativa för konjunkturutvecklingen. Också skatterna måste gås igenom på samma sätt. Bördan i den offentliga ekonomin, som hotas av en snar kris, måste därför omfördelas så snabbt som möjligt med hänsyn till de skattskyldigas faktiska betalningsförmåga. A och O är att arbetslösheten inte får öka okontrollerat, men tyvärr finns det allvarliga tecken som tyder på att så kommer att ske. Regeringen har inget program för att skydda sysselsättningen eller företagen.

Produktivitetsprogrammet får inte leda till att servicen på arbets- och näringscentralerna och Arbetskraftsbyråerna försvinner eftersom efterfrågan hela tiden ökar. Det stelbenta och rigida produktivitetsprogrammet hjälper inte Finland att klara sig ur recessionen utan bidrar i stället till att öka problemen.

Regeringen har befriat arbetsgivarna från folkpensionsavgiften och i stället höjt energiskatterna. Bland annat skogsindustrin som befinner sig i stora problem får en energinota som är 2—3 gånger större än tidigare under ramperioden som en följd av denna åtgärd och flera andra skatteomställningar. Regeringen måste genast omvärdera sina skattebeslut.

Skuldsättningen i unga familjer och den ökande arbetslösheten är en mycket farlig kombination. Skuldproblemen förvärras av de allt populärare så kallade mobillånen. Regeringen skjuter över ansvaret för problemen och kostnaderna på kommunerna som är allt mer ekonomiskt trängda. Regeringen måste snabbt komma med en proposition om lösningar på dessa skuldproblem och satsa mer på bland annat ekonomi- och skuldrådgivning.

Åsikt

Jag föreslår

att finansutskottet i sitt betänkande beaktar det som anförs ovan.

Helsingfors den 8 maj 2009

Toimi Kankaanniemi /kd